

TURKSOSBİLDER

Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi

CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ ÜZERİNE BAZI GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Yrd. Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ*

ÖZET

Türk eğitim tarihi incelendiğinde günümüzde olduğu gibi, cumhuriyet öncesi dönem özellikle II. Meşrutiyet döneminde de nitelikli ve yeterli sayıda öğretmen yetiştirme meselesi eğitimle ilgilenen kişilerin dikkatlerini çektiği görülmüştür. Cumhuriyet dönemi eğitimin temellendirilmesinde görüş ve önerileri etkili olan dönemin süreli yayınları ve bu yayınlarda konuyla ilgili görüşlerini beyan eden Satı Bey, Muallim Cevdet, Sadrettin Celal (Antel), İbrahim Hakkı, Abdullatif Nevzat, Fazıl Ahmet, İbnul Kemal Muhsin, Doktor Sabri, Süleyman Şevket gibi eğitimciler bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmada tarama yöntemi kullanılarak mevcut yazıların Osmanlıcadan günümüz Türkçesine çevirisi yapılmıştır. İncelenen yazılar öğretmen yetiştirme, öğretmen okulları ders programları, öğretmenlik ve siyaset konu başlıkları altında gruplandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Yetiştirme, Öğretmen Okulları Ders Programı, Siyaset

OPPINION AND SUGGESTIONS ABOUT TEACHER TRAINING AND TEACHING PROFESSION BEFORE THE PRE-REPUBLIC PERIOD

Asst. Prof. Savaş Karagöz

ABSTRACT

Investigating the Turkish education history, in the pre-republic period especially also in II. Constitutionalism period, qualified and sufficient number of teacher training issue grabbed the attention of the related people as it is today. Satı Bey, Muallim Cevdet, Sadrettin Celal (Antel), İbrahim Hakkı (Baltacıoğlu), Abdullatif Nevzat, Fazıl Ahmet, İbnul Kemal Muhsin, Doctor Sabri, Süleyman Şevket were some of the educators whose related opinions and suggestions were stated in periodical publications which were influential in grounding education in the republic period. In this study, existing article were translated from the

* Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Ottoman language to modern-day Turkish language by the scanning method. The investigated articles were grouped to teacher training, teaching schools curricula, teaching profession, and politics.

Key words: Teacher Training, Teaching Schools Curriculum, Politics

GİRİŞ

Türk eğitim tarihi incelendiğinde günümüzde olduğu gibi, cumhuriyet öncesi dönem özellikle II. Meşrutiyet döneminde de nitelikli ve yeterli sayıda öğretmen yetiştirme meselesi eğitimle ilgilenen kişilerin dikkatlerini çektiği görülmüştür. Cumhuriyet dönemi eğitimin temellendirilmesinde görüş ve önerileri etkili olan dönemin süreli yayınları ve bu yayınlarda konuyla ilgili görüşlerini beyan eden Satı Bey, Muallim Cevdet, Sadrettin Celal (Antel), İbrahim Hakkı (Baltacıoğlu), Abdullatif Nevzat, Fazıl Ahmet, İbnul Kemal Muhsin, Doktor Sabri, Süleyman Şevket gibi eğitimciler bunlardan bazılarıdır.

1- Öğretmen Yetiştirme ile ilgili görüş ve öneriler:

Muallim ve muallime yetiştirme konusunun, istikbali kazanma meselesi gibi düşünülmesi gerektiğinden yola çıkılarak Edirne Maarif Müdürü, vilayetindeki öğretmen eksikliğini gidermek amacıyla bazı çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalardan bir tanesi ise köylü çocukların öğretmen olarak yetiştirilmesi olmuştur¹. Bu düşünceler doğrultusunda mevcut Darülmualimin ve Darülmualimatların cesur ve bilgili elemanlar yetiştirerek özellikle memleketin var olan cehaletiyle mücadele etmelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Bir taraftan öğretmenlerin nitelik meselesini düşünmekle beraber niceliklerinin de dikkate alınması gerektiği düşüncesinden hareketle 1916 yılında Edirne Maarif Müdürlüğü tarafından nitelikli iptidai muallimler yetiştirmek için bir program ve talimat oluşturduğu görülmüştür.

Talimatnamenin içeriğinde ise şu bilgiler yer almıştır.

“... Darülmualimin bomboş ve sultaninin lebe leb olmasını temin ettikleri istikbalin derece-i refahiyyet ve emanetini takdir ve hesaptan mütevellit makul ve metruk bir tercih neticesi değildir. Sultaninin fazla rağbet görmesi her yaşta ve derece-i tahsilde ki fakir çocuklara melcai olabilen leyli sınıf iptidaiye ye malikiyetindedir. Edirne sultanisinin iki yüz mevcudu arasında kendi parasıyla okuyanların sayısının üç kişi olduğu ve meccani talebenin çoğunlukla sınıfı iptidaiye ye müdavim bulunması bu nokta-i nazarın doğruluğunu göstermektedir. On yedi yaşını tamamlayan sultani meccani talebesinden derecesi aliyylâlâ dan

¹ Muallim Mecmuası, “Edirne’de Darülmualimin ve Darülmualimat Yuvaları”, Yıl 1, sayı 1, Cilt 1, 15 Temmuz 1332, s.59-61.

aşağı bulunanların darümuallimindeki muadil sınıflara nakil hakkındaki kararın birinci defa olarak geçen seneki tatbikide pekiyi netice veremedi. Öncelikle bunların iyileri karar gereği darümuallimine geçip geçmemekte özgür bırakıldığından sultanide kaldılar. Saniyen biraz vakit ve hali müsait bulunanalar darümuallime geçmek için nehari oldular, salisen pek fakir olanlar bu “nakli cebri” yüzünden bir türlü darümuallimine ısınamadılar. Çünkü Darümuallimin avamı sultani havası için çalışır. Bunlar tedris ve terbiye itibariyle birbirinden çok ayrı ve farklı müesseselerdir”

Çekirdekten meslek adamları yetiştirmeyi amaç edinen bu programın önemli noktaları vardır. O dönemin ihtiyacından doğan programa göre². Köylerde ve köy çocuklarında muallim ve muallime yetiştirmek ve nihayet 10 yıl süresince vilayetin her tarafında muntazam bir iptidai terbiye tahsilinin başlamasını temin etmek için köylerden alınacak zeki ve sağlam çocukların muallim ya da muallime olmaları için leyli Darümuallimin ve Darümuallimat yuvaları açılmalıdır.

“...memleketin bu uzun sabır ve intizara tahammülü olmadığından mümkün olduğu kadar seri bir vasıta ile köylere yine köy çocuklarından muallim ve muallime yetiştirmek ve nihayet 10 sene zarfında vilayetin her tarafında vilayetin her köşesinde muntazam bir iptidai terbiye tahsilinin başlamasını temin etmek için köylerden alınacak zeki ve sağlam çocukların muallime ye hazırlayacak leydi Darümuallimin ve Darümuallimat yuvaları vücuda getirmek lazımdır.

- 1- Açılacak olan bu okullara, muallimi olmadığından dolayı eğitim öğretimden mahrum kalan köylü çocukları alınacak ve yetiştirilecektir.

“Bu yuvalar bugün mektebi ve muallimi olmadığından Darümuallimin ve Darümuallimat talebe gönderecek tam bir tahsili iptidaiyeden mahrum kalan köylerden muallim ve muallime olarak yetiştirildikten sonra yine köylere gönderilmek üzere alınacak ve kaza merkezlerinde ki nehari mekatibi iptidaiye de Darümuallimin ve Darümuallimat için hazırlanacak mahsus leyli müesseselerdir. Bu müesseselerin çocukları kaza merkezlerindeki iptidai mektepleri tedrisatını takip edeceklerdir. Onlara “mütalaa ve müzakere, yemek, cuma tenzihleri gibi diğer nehari talebe ve talebattan ayrı buldukları zamanlarda muallimlik ve muallimelik mesleklerinin kıymetini, ehemmiyetini, güzelliğini gösterecek ve bu ocakları derin bir alaka ve rabıta ile sevdirecek hissi ve mütemadi telkinler yapılacaktır.”

² a.g. m. s.59-61.

Öğretmen okullarının günün şartlarına göre yeniden düzenlenmesi konusunda diğer bir çalışma ise Doktor Nazım Bey tarafından yapılmıştır. Doktor Nazım Bey 1918 yılında Maarif Nezaretinde göreve başladıktan sonra öğretmen yetiştirme konusunda komisyonlar oluşturularak önemli çalışmaların yapılmasını sağlamıştır. Yapılan bu çalışmaları sırasında Darülmualimin ve Darülmualimatların teşkilatı tedrisatları hakkında müzakerede bulunmakta olan komisyon şu konular üzerinde çalışmalarda bulunmuşlardır³.

1- Darülmualimin veya Darülmualimatların merkeze bağlanması.

2-Darülmualimin ve Darülmualimatın programlarının incelenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması.

3 -Darülmualimin ve Darülmualimat idari kadrolarının yeniden oluşturulması ve gerekli görülen okullarda idari kadroların eksiltilmesi.

4 - Öğrenci meselesi.

5- Kitaplar ve lüzumu tedrisiye meselesi.

6- Mekatibi iptidai muallimlerinin geleceği ve vazifelerine bağlılıklarının artırılması için lazım olan araç gereçlerin temini.

7- Muallimelerin erkek çocuklarına mahsus mekatibi iptidaiye’de istihdamları. 17 Mart 1334(1918)’te buna izin verilmiştir.

Öğretmen yetiştirme meselesini günümüz çağdaş pedagojik anlayışa uygun olarak dile getiren Sadrettin Celal, ilkokuldan sonra öğretmen olmak isteyenleri ilgi yetenek ve kabiliyetleri doğrultusunda seçmenin önemine değişmiştir⁴.

Darülmualimine aldığımız gençleri iptidai tahsilden orta tahsile geçmek istidat ve kabiliyetini gösteren mümtaz ekalliyet arasından intihap etmemiz bizim için gayet kıymetli bir teminattır. O vakit emin olabiliriz ki; muallim namzetlerimiz Darülmualimin kapısından girerken sağlam bir terbiye-i fikriye, şüphesiz pek vasig değil fakat her halde ciddi ve esaslı bir hamule-i malumata maliktirler.

Öğretmen okullarının teşkilat yapısı ve eğitim programı konusunda diğer bir öneri ise İbrahim Hakkı tarafından yapılmıştır. İbrahim Hakkı’ya göre İstanbul’daki öğretmen okulları ile

³ Muallim Mecmuası, “Maarif Şuunu, Maarifte Islahat”, Muallim Mecmuası, Cilt 3, Yıl 3, Sayı 25, 15 Eylül 1334, s. 868-869

⁴ Sadrettin Celal, “Darülmualimin Meselesi”, Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924, S. 450 462

Anadolu'daki öğretmen okulları arasında teşkilat, program ve araç gereç açısından büyük farklılıklar olduğunu şu şekilde ifade etmiştir⁵.

“Bugün hayatı umumiye itibariyle pek mühim bir istihsale devresindeyiz. İstikbalin en bariz ihtiyaçlarını mümkün merteye doğru tahmin ederek irfan müesseselerimizi ihtiyat ve teenni ile değiştirmeliyiz. İstanbul Darülmuallimin ve Darülmuallimat teşkilatı heyeti talimiyesi vesayeti, vesaiti, bina ve müstemilatı itibarı ile Anadolu'daki mümessil müesseselerle kabul kıyas olmayacak derecede farklı bir haldedir”.

İbrahim Hakkı, bu eksikliklerin giderilmesi ve nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda ise şu önerilerde bulunmuştur⁶.

- 1- Memleketin mükemmel öğretmenlere ihtiyacı bulunduğu göre iptidai kısımlar çoğaltılabilir. Kaza ve liva (Kazadan büyük- vilayetten küçük yerleşim birimi) merkezindeki iptidai mekteplerini Darülmuallimin yapmak ve bunların talebesini İstanbul'a sevk etmek her noktayı nazardan anlamlı olur.
- 2- Musiki, terbiye-i bedeniye, resim ve el işleri gibi dersler İstanbul dışındaki öğretmen okulları eğitim programlarında yer almadığından dolayı, öğretmen adaylarının bu dersleri İstanbul Darülmuallimin ve Darülmuallimatından temin edebilirler.
- 3- Darülmuallimin tarihinde önemli bir iz bırakan “*Tedrisat Mecmuası*” ile diğer meslek eserleri neşriyatının devamı sağlanarak, bunların sadece İstanbul'la sınırlı kalmaması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- 4- Birkaç yıl önce Darülmuallimat bünyesinde açılan ve sonra kapatılan ana muallime mektebi kısmı tekrar açılmalıdır.

İbrahim Hakkı sıralamış olduğu önerilerden sonra Darülmuallimin ve Darülmuallimat nizamnamesindeki önemli maddelere yer vermiştir⁷.

- 1- *Darülmuallimin ve Darülmuallimatın ali kısımları evvela iptidai Darülmuallimin ve Darülmuallimatların saniyen zukur ve İnas sultanilerinin devreyi Ulalarına salisen iptidaiyeden sonra gelen umumi ve mesleki mekteplere muallim ve muallime ihzar etmek için tesis etmiştir.*
- 2- *Kısmi ali edebiyat ve fennin namıyla iki şubeye munkısım olup her iki şubenin tahsil müddetleri üçer seneden ibarettir.*
- 3- *Edebiyat kısmında Türkçe, edebiyat, Arapça, Farisi, pedagoji, psikoloji, tarihi terbiye ve teşkilatı maarif tabikati dersiyeye, tarih, coğrafya, İçtimaiyat, felsefe, lisanı ecnebi resim, terbiyeyi bedeniye, musiki tedris olunur. İş bu dersler tedrisatta*

⁵ İbrahim Hakkı, “Darülmuallimin ve Darülmuallimatı Aliye Teşkilatı”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı 5, 12 Kânunusani 1923, s. 72-76.

⁶ a.g.m. 73

⁷ a.g.m. 75-76.

müfredatını programa teb'an ve derslerin mahiyetine göre her iki şubede de ayrı veya müşterek ifa edilir.

- 4- Darümuallimin ve Darümuallimatı aliye ye kabul edilecek talebe ve talebat müsabaka imtihanına tabi olurlar. Müsabaka kabul edilebilmek için evvela Türkiye tabiatına haiz olmak ve 19-25 yaş arasında bulunmak gerekir. Mesleki eğitime mani olan hastalık ve lisaniyeden mahrum olmamak askeri Darümuallimin veya Darümuallimât-ı iptidaiyeden veya sultani devre-i ulasından mezun bulunmak gerekir. On sene müddetle resmi hidematı talimeyede istihdam olunmak, tahsil hizmetini terk halinde tazminat cezasının mükeffelen taahhiit edilmek şarttır.
- 5- Talimatnamede 5 ile 12 maddelere kadar müsabaka imtihanları encümene kabiliyet gösteren namzetlerden sultani tahsilini ikmal etmiş olanlarla Darümuallimin ve Darümuallimât-ı iptidaiyeden mezun olup ta birkaç sene de hizmeti taliyede bulunmuş olanların tercih edileceklerini mütezammındır.

Abdullatif Nevzat toplum içindeki öğretmenlerin itibarı ve görevleri hakkında öğretmenlerin toplumun vicdanına, toplumun değerlerine sahip çıkarak bilimsel düşünce yapısı içerisinde hurafeden, sihirden ayrılması gerektiği üzerinde durmuştur⁸.

...Muallim, bir taraftan haiz bulunması lazım gelen mümtaz vasıflarla ferdaniyetin en kuvvetli timsalini teşkil ederken, diğer taraftan cemiyetin şuur ve vicdanına en yakın sağlam rabitalarla bağlı bulunması itibariyle de içtimaiyatın en manidar hallerine sahip bulunmaktadır. Muallim bu hali ile ferdaniyet ile ictimaiyetin ittihakında ehaze ve mevki etmiş bulunur. Her iki tarafın tesirlerini, hassalarını tanzim ve takviyeye müvekkil bulunuyor... Muallimlik içtimai hayattaki kıymet ve tesirini etraflıca izah edebilmiş olmak için bir defa onun temsil ettiği ilmin içtimai hayatıyla münasebeti bahs üzerinde biraz tevfik etmek lazım gelir⁹.

Abdullah Nazif ayrıca, ilmin gelişimi için birinci şartın, keşfiyat ilminin nesilden nesile aktarılması olduğunu, ikinci şartın ise keşif ve icatların yapılabilmesi için eğitim araç gereçlerinin gerekliliği olduğunu belirterek eğitimde araç gereç kullanımının önemine dikkat çekmiştir¹⁰. Bu gelişmeleri sağlayacak en önemli görev ise öğretmenlere düştüğünü ifade ederek öğretmenlerin görev ve sorumluluklarına atıfta bulunmuştur. Öğretmenler ise, toplum içinde geçmiş ile geleceğin gelişme noktasında çalışan sosyal ve bireysel sorumlulukların en ağırını yüklenerek ferdin ve cemiyetin hayır ve saadetine nefsinin vakıf eden aziz bir varlık olarak görülmüştür¹¹.

⁸ Abdullatif Nevzat "Muallim ve Cemiyet", Muallimler Birliği Mecmuası, Sene 1, Temmuz 1341, Sayı 1, S.4-10

⁹ Abdullatif Nevzat, "Muallim ve Cemiyet", Muallimler Birliği Mecmuası, Sene 1, Temmuz 1341, Sayı 1, s.4-10

¹⁰ a.g.m.

¹¹ a.g.m.

1- Öğretmen Okulları eğitim programı ile ilgili görüş ve öneriler

Sadrettin Celal Antel, Darülmualliminde uygulanan eğitim programının yanlışlığını ve insanların yanlış pedagojik anlayışın kurbanı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca uygulanan ve tatbik edilen eğitimin 20. Asırda beşeriyetin ilmi mirasını bir nesilden diğerine geçirmek iddiasında olduğunu ancak bu sistemle, uygulanan bu programla bunun mümkün olmadığı görüşünü paylaşmıştır¹².

İbrahim Hakkı, öğretmen okulu eğitim programlarında musiki, terbiye-i bedeniye, resim ve el işleri gibi derslerin mutlaka olması gerektiğini önermiş ve İstanbul dışındaki öğretmen okulları eğitim programlarında bu dersler yer almadığından dolayı, öğretmen adaylarının bu dersleri İstanbul Darülmuallimin ve Darülmuallimatından temin edebilmeleri için gerekli çalışmaların yapılmasını savunmuştur.

Fazıl Ahmet ise eğitimcilerin (mürebbi- mürebbiye) yetiştirilmesi konusunda Fransız bilginlerinden Ernest La Veys'in "Okullarımız Hakkında" isimli eserini tercüme etmiştir. Bu eserden esinlenerek bizde "Mürebbiyeler yetiştirmek için nasıl hareket etmeli?" sorusunu sormuş ve bu soruya cevap aramıştır. Fazıl Ahmet, eğitimci olmak isteyen kişilerin öncelikle eğitim felsefesi, psikoloji ilmi, karşılaştırmalı eğitim tarihini iyi bilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir.

Mürebbiyeler yetiştirmek için nasıl hareket etmeli? Bu suali sorar sormaz mürebbi için elzem ve zaruri olan o saf ve seciye-i esasiyenin tedris ile veya suret diğerle tahsili gayri kabildir. İtirazına maruz kalacağız. Yine öyle olsun fakat o en saf ve mevraya ya hilkaten malik bir adam farz edelim. Acaba bu sebepten dolayı adama öğreteceğimiz hiçbir şeyimiz kalmamış mıdır? Kendisini bir terbiye-i felsefeye ihtiyacı yok mudur? İlmi ruh sayesinde icra edilen bu kadar derin ve ince tetkikattan onun bi haber kalması muvaffak olur mu? Mürebbinin gerek memleketimizde gerek ecnebi memleketlerin tarihi tedrisatını bilerek nazariyatı maziyenin ve başkalarının ticaribiyle tenevvür etmesi lazım gelmez mi? Bunu bilmese bütün hayatında eski ve metruk yolları takip etmeye, bellediğinin esiri olmaya mahkûm kalmaz mı? Hakeza müstakbel mürebbiyelerin terbiye edecekleri insana ait ahvali ruhiye umumiye-i buldukları zamanı ve o zaman ruhu icabatını bilmeleri icap etmez mi? Terbiye hiç değişmeyen daima aslını muhafaza eden bir cevahir gayri mübtedel değildir. En iyi mürebbi zamanını en iyi tanıyan hayatı hasrına gayet dikkat etmesi lazımdır¹³.

¹² Sadrettin Celal, "Darülmuallimin Meselesi", Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924, s. 450- 462

¹³ Fazıl Ahmet " Fenni Terbiyenin Tekâmülü Zarurisi" Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, Yıl 2, Sayı 18, 15 Kanunuevvel 1327, s.235-236

İbn'ül Muhsin Kemal ise öğretmenlerin ve öğretmen okulu öğrencilerinin sağlık bilgisi konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarını ve sağlık bilgisi (hıfzıssıhha) dersinin öğretmen okulu eğitim programlarında mutlaka yer almasını önermiştir. 1911-1913 yılları arasında sadece İstanbul'da veremden ölenlerin sayısının beş binden fazla olduğunu, veremden korunma yolları konusunda öğretmenlere halkı bilinçlendirme konusunda büyük görevler düştüğünü de ifade etmiştir.¹⁴

1917 yılında yapılan yeni düzenleme ile öğretmenlerin çalışma saatleri düzenlenmiş, öğretmenlerin öğretmenlik harici başka işlerle meşgul olmaları yasaklanmış, haftalık ders saatleri kıdem yılı 10 yıldan az ise haftada 24 saat, 10 yıldan fazla ise haftada 20 saat derse girmekle mecbur tutulduğu görülmüştür¹⁵.

“Muallim Mecmuasının dokuzuncu sayısında muallimlerle ilgili olarak, bu sene dersiyeye iptidaisinden itibaren alelumum mekatibi taliye muallim ve muallimleri ders saatleri itibari ile değil, kademeleri, ehliyet ve kıfayetleri itibari ile tevzii olunarak hariçten başka bir vazifede deruhte edemeyecekleri belirtilmiştir. Bu suretle muallim mesaisine münhasıran memur olduğu mektebin tedrisatına tahsis ederek ders saatleri haricinde yine mektep de bulanacak ve talebenin terbiye ve idaresi ile vakit vakit tatbikat dersleri ile iştigal eyleyecektir. Mesleki talimdeki müddeti hizmeti 10 seneden az bir muallim haftada 24, hizmeti müddetten fazla olan muallim haftada 20 saate kadar teklif olunacak dersin kabule mecburdur.

1 Nisan 1917 tarihli Muallim Mecmuası öğretmenlik mesleğinin önemi üzerinde durmuş ve öğretmenliği sadece maaş için yapanları eleştirmiştir. Bu yazı hem yazıldığı dönem hem de günümüz bu dönem için çok büyük anlam ifade etmektedir. Öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak bu yazıda; Öğretmenliğin bizde meslek olarak görülmediğinden dolayı bazılarının göre öğretmenlik boş vakitleri doldurma sanatı ve havadan maaş alınan bir uğraşı olarak görüldüğü üzerinde durulmuştur¹⁶.

Malumdur ki şimdiye kadar hatta hala bile muallimlik bizde bir mesleğe mahsus geçebilmiş değildir. Pek çok kimselerin telakkisine göre muallimlik öyle bir sanattır ki, asla insan başka bir vazifeye sahip olduğu halde boş vaktini doldurmak için bir taraftan şöylece bir muallimlik elde ederek hem vakit geçirmek bir vesileye hem vakit geçirecek bir vesileye hem de bir havadan maaş temin eylemektir. Bunun için değil midir ki meşrutiyetten evvel İstanbul'daki muallimlerin ekseriyeti devairi

¹⁴ İbnül Muhsin Kemal “Verem Hakkında”, Tedrisat Mecmuası, Yıl 4, Sayı 25, cilt 4, 8 Mayıs 1330,s:243-249

¹⁵ Muallim Mecmuası,” Mekatibi taliye Muallimleri”, Muallim Mecmuası, Yıl 1, Cilt 1, sayı 9, 1 Nisan 1333, s.285-288

¹⁶ A.g.

hükümete memurin ve halefesi uhdesinde bulunuyordu. Muallimlik kendine vakıf hayat edilebilir bir mesleki mahsusa halinde telakkisine hiçte müsait olmayan bu hal bugün külli suretle zahir olmuş ise de tamamıyla bitmiş değildir. Hala sınıftaki bir saati elindeki atan dakikalarını sayarak geçirdikten sonra kendisini ticarete veya başka meşguliyetlere almaya talim meşgaleleri add edenler bulunmaz? O vakit ticari vesaire meslek erbabı muallimlikle uzun uzadıya meşgul olamazlar. Bu gibiler vazifeyi bir meslek saymaktan başka maaş hatırı için çekilen angarya olarak görüyorlar. Gündüzleri dersten sonra geçen meşgul saire ile yorgun düşerek geceleri ne ders hazırlamaya nede mekteplerini düşünmeye vakitleri oluyor. Ve okudukları ne usulü tedrisinde ne de bizzat fünun da ihtisas kazanmayı lazım olarak görmüyorlar. Kendilerince hayatın gayesi başka suretle ve başka yoldan görüldüğü için bil tabi hakları vardır. İşte maarif nezareti kararıyla: muallimlik daimi olacaktır. Demekle istikballerini başka sanatlarda arayan muallimleri asıl sanatlarına irca ederek mekteplerde bütün hayat mevcudiyetini, endişesini gayesini bu mesleğe tevdi etmiş kimselerini toplamak manasını kas ediyor. Tedrisatı taliye muallimlerinin daimi olması terbiye ve inzibat açısından çok faydalıdır. Muallim tedrisatında ki muvaffakiyeti cihetinden o kadar müfittir. Bir muallim talebesini ne kadar iyi anlar ve tanır talebesinin ruhuna ne kadar nüfus ederse onlara verilecek dersin şeklini muvaffakiyetle tayin edebilir ki tedrisatın da o derece başarılı olur. Bu maksat için muallimin talebesiyle ders haricinde mesela teneffüs ve mütalaa gibi zamanlar da meşgul olması icap eder ders esnasında çocuk serbest değildir. Kendisini tamamıyla tanıtamaz hâlbuki teneffüs çocukları ayrı ayrı anlamaya en müsait zamandır. Teneffüs de yemekte mektebin ders harici zamanlarında muallimlerini yanlarında gören çocuklar tavır ve hareketine daha başka bir çeki düzen verecekler daha vakur sözlerin de daha dikkatli birbirlerine fena söz söylemekten uygunsuz hallerden kaçınacaklardır. Bunun faydaları başka milletlerde çoktan bilindiği içindir ki uzun zamanlardan beri tatbikatına girişilmiştir. Gerek İsviçre gerek Almanya'da mekteplerde terbiye ve inzibat bizzat muallimlere aittir. Malumdur ki mektep de ders ile birlikte bir de terbiye vardır. Muallimler yakın zamana kadar derslerini bitirir bitirmez mektepten ayrılıyor idi. Mektebin terbiye meselesi ile mebsar denilen cahil bir sınıfın eline çocuklar teslim ediliyordu. Bunun için muallimlerin mektepte boş vakitlerinde kalmaları maarif nezaretini bu konu da düzenlemeye itmiştir¹⁷.

Sadrettin Celal (Antel), öğretmen yetiştirme meselesinin bir uzmanlık alanı olduğunu bu konuda ilmi bir heyetin oluşturulmasını önermiştir. Dönemin öğretmen sayısındaki eksikliğin yanı sıra mevcut öğretmenlerinde nitelik açısından istenilen derecede olmadıklarını da ifade etmiştir. Bu konudaki görüş ve önerilerini şu ifadelerle dile getirmiştir¹⁸.

¹⁷ a.g.m. s.285-288

¹⁸ Sadrettin Celal, "Darülmualimin Meselesi", Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924,s. 450- 454.

“Maarif teşkilatımızı, ne kadar mantık ve hayati esasları üzerine istinat ettirirsek ettirelim bu teşkilatın muvaffakiyetle tatbiki, muktedir bir heyeti talimiye ye malikiyetle kabildir. Malumdur ki büyük bir kısmı Darülmualimin ve Darülmualimat mezunu olmayan mevcut muallimlerimiz bu maarif ihtiyacımızı tatmin etmekten pek uzaktır. Yarın yeniden yüzlerce mektep açıldığı zaman, bu ihtiyaç daha şiddetli kendini hissettirecektir. Şunu da söylemeliyim ki eksikliği hissedilen yalnız muallimlerin miktarı değil, aynı zamanda keyfiyeti, iktidarı ve liyakatidir.”

Mevcut öğretmenlerin yeterliliklerinin artırılması için ise, mevcut muallimlerin genel ve mesleki bilgilerini mümkün olduğu kadar tamamlamak ve artırmak için, öğretmenlerin tatil zamanlarında, sene-i tedrisiye esnasında (eğitim öğretim takvimi içerisinde), kurs, konferans, münakaşa ve mesleki kitaplardan yararlanmalarını önermiştir¹⁹.

O dönem içinde geçerli olan ve günümüzde de eleştiri konusu olan alan içi ve alan dışı öğretmenlik atamalarında olduğu gibi Darülmualimli (öğretmen okulu) mezunu olan ve ehliyetname yani pedagojik formasyon sahibi olan birbirine zıt iki türde öğretmenlerin varlığından bahsetmiştir. Bu konuda Darülmualimin mezunu olmayan öğretmenlerde büyük eksiklikler olduğunu ancak alan dışı alandan mezun olup hayatlarının en kıymetli zamanlarını, pek az bir maaşla, ekmek parası için kendisini mesleğe adayan, mesleklerine cidden bağlı, öğretmenlik mesleğinde tecrübe kazanmış çeşitli alanlarda uzmanlaşmış olanları da sistem içinde tutmak gerektiğini belirtmiştir²⁰.

“İçlerinden Darülmualiminden yetişmemelerine rağmen bu konuda Şüphesiz darülmualiminlerin meslek mekteplerinden yetişmeyen muallimlere karşı serdettikleri itirazlarda çok haklı cihetleri vardır. Muallimlik belki diğer sanatlardan daha fazla ciddi bir vukuf ve malumata, mesleki bir hazırlığa muhtaçtır. Çünkü acemi ve liyakatsiz bir muallim elinde bozulacak olan bir tahta veya demir parçası değildir. Belki müstakil bir vatandaş ve müstahsilin zekâsı ve seciyesidir Fakat diğer cihetten Darülmualimin mezunu olmayan muallimlerde tamamıyla haksız değildir. Çünkü bu kısım meslektaşlarımız, hayatlarının ne kıymetli zamanlarını, pek cüzi bir maaşa, ekmek parası mukabilinde mesleğe vakfetmişlerdir. İçlerinden Darülmualiminden yetişmemelerine rağmen mesleklerine cidden bağlı tecrübe ve vakıf kazanmış muhtelif sahalarda ihtisas kesbetmiş olanlarda vardır. Bunları kapı dışarı etmektense ıslaha çalışmak daha başarılı olur.”

1918 yılında Muallim Cevdet, 1848’te açılan Darülmualiminin 70. Yılı kutlaması münasebetiyle vermiş olduğu konferansta özellikle ülkemizdeki öğretmen okullarının

¹⁹ a.g.m., s. 458.

²⁰ a.g.m., s. 459.

gelişiminde Sati Bey'in üstün gayretlerinden ve Sati Bey'in Darümualliminde yapmış olduğu yenilikleri şu şekilde sıraladığı görülmüştür²¹.

- 1- Mekatibi iptidaiye' de, Darümuallimin ve Rüştüyelerde çocukların ve gençlerin bedenlerinin mahvedildiği görülmüş ve bu durumun önüne geçmek için terbiyeyi bedeniye (Beden eğitimi) dersi programlara dâhil edilmiştir. Bu ders daha sonraları Selim Sırrı ve Feridun Beyler tarafından verilmiştir.
 - 2- İlk Darümuallimin musikisini oluşturmuştur. İlk kez fenni alfabeyi öğretmiştir.
 - 3- Darümuallimin bütçesinin oluşturulması konusunda katkıları olmuştur.
 - 4- Ali Ulvi Beyi Çocuk edebiyatı konusunda cesaretlendirmiş bu konuda eserler yazmasını sağlamıştır.
 - 5- El işleri dersi her tür ve kademedeki mektep programlarına girmiştir.
 - 6- Mekatibi Umumiyyeye gerekli olan ders araç gereçlerinin temini için çalışmalarda bulunmuştur.
 - 7- Halk konferanslarının verilmesini sağlamış, İlk kez projeksiyonlu tedrisat usulünü getirmiştir.
 - 8- İstanbul ve taşra muallimlerinin ıslahı için tatbikatlı usulü tedrisi getirmiş ve uygulamıştır.
 - 9- Darümuallimine mesleki tatbikat kısmının eklenmesini sağlamıştır.
 - 10- İlmi gezintilerin önemi üzerinde durarak ilmi gezintilerin yapılmasını istemiştir.
 - 11- Darümuallimin kütüphanesi, müzesi, tedrisat mecmuası Sati Bey'in eseridir.
- Öğretmen okullarının teşkilat yapısı ile ilgili olarak görüş ve önerilerde bulunan

2- Öğretmen ve Siyaset üzerine Sati Beyin Görüş ve önerileri

Sati Bey "Muallimlik ve Siyaset" başlığı altında öğretmenliğin siyaset ile olan ilişkisinin nasıl olması gerektiği konusunda siyaset kavramına açıklık getirmiştir Siyaset kavramını özel kısım ve esas kısım olmak üzere ikiye ayırmış ve öğretmenlerin birinci kısım içindeki görevlerini şu şekilde ifade etmiştir.

Muallimler siyaset hususunda nasıl bir vazife ve salahiyet sahibidir? Meseleyi siyasiye karşısında nasıl bir vaziyet almaları ihtilafatı siyasi arasında nasıl bir hareket takip etmek mecburiyetindedir? Siyaset kelimesi bilirsiniz ki hükümet ve idareye müteallik dâhili ve harici bilcümle ahvali ve malumatı ifade eder. Bu malumatın bir kısmı "esası ve umumi" si bir de "kısmi ve hususi ve ferai" si vardır. Milletın hukukuna hükümetin şekline millet ile hükümetin tarzı münasebetine ait olanlar birinci kısmı, bu esasatın ahvali muhtelifedeki tatbikatına memurun

²¹ Muallim Cevdet, Muallim Cevdet tarafından Darü'l-Muallimin Yetmişinci Sene-İ Devriyesi Münasebetiyle Verilen Konferans, Ergün Mustafa, <http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet.htm>

hükümetin hareket ve malumatına teallik eden mesaili ise ikinci kısmını teşkil eder. Muallimler birinci kısım mesaili siyasiye hususundaki vazife ve salahiyetleri pek aşikârdır. Her muallim talebesine milletin hukuku esasiyesini öğretmek, hükümetin şeklini sevdirmek, milletin ve hükümetin hukuki vezaiife müteakiblerini anlatmak ile mükelleftir. Bu itiraz götürmez bir hakikattir. Muallimlerin terbiyei vataniye ve medeniye hususundaki vazifeleri bu cümledendir. Muallimlerin ikinci kısım mesaili siyasiye hususundaki vazife ve salahiyetleri ise böyle aşikâr değildir. Bu cihet etrafiyla tetkike muhtaçtır²².

Sati Bey, siyasetin okulları “terbiyehane” halinden çıkardığını, öğretmenlerin, Terbiye-i fikriye hususundaki görevlerini yerine getirmeyecek bir hale getirdiğini, siyasetin okullara girmesi halinde öğretmenler arasında daima ihtilafa kapı açtığını ve ihtirasları davet ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca Satı Bey, siyasetin okullara girmesi halinde, okulların eğitim ve öğretim görevini yerine getirmesine engel olacağını belirttiikten sonra bu gibi olumsuz bir durumla karşılaşmamak için öğretmenlere siyaset konusunda şu önerilerde bulunmuştur²³.

- 1- Muallimler mekteplere siyaseti sokmamaya derslere siyaseti karıştırmamaya çalışmalıdır.
- 2- Talebenin siyaset ile iştigaline meydan bırakmamaya çalışmalıdır.
- 3- Mürebbi olan muallimler mektep haricinde bile siyasete karışmaktan kaçınılmalıdır.
- 4- Siyasete karışmak mutlaka birçok husumetleri birçok nefretleri davet etmek demektir.
- 5- Bir muallimin hayatı siyasiyesinin davet edeceği husumetleri dolayısıyla aleyhte izhar olunacak nefretler bil tabi çocukların sem’i itlağından uzak kalmaz. Ve onların kalbinde muallime karşı lekesiz olarak... Olması lazım gelen hissi hürmeti ihlal eder.
- 6- Muallimin nüfuzu maneviyesi hem ihlal hem de etfal nazarında tenakıs eder. Bir memlekette faaliyeti siyasiyenin hududuna tecavüz ederek diğer faaliyetleri daire-i tesirine alması o memleketin hayatı ve istikbali için pek mazur bir hal teşkil eder

²² Sati Bey, “Muallimlik ve Siyaset”, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, Yıl 2, sayı 16, 15 Teşrinievvel 1327, s:113-115.

²³ a.g.m.116.

Sati Bey siyaset ve öğretmenlik konusunda, öğretmenlerin siyaset konusunda tarafsız olarak kalmaları gerektiğini söylemiş ve Avrupa ülkelerinde de siyaset, öğretmen ve okul ilişkisinin yıllardır zihinlerini meşgul ettiğini şu şekilde açıklamıştır²⁴.

Mekteple ile siyasetin münasebeti meselesi dünyanın her tarafında zihinleri işgal etmiş mahfil hükümetle meclisi mebusan da matbuatta mahfil âlemde birçok mübahase ve münakaşası mucip olmuştur. Bu durumun olduğu yerde muallimliğin tarafsızlığı esastır. Muallimler mekteplerde talebeye yalnız şekli esasiyeyi, hükümeti, hukuku millete tanıtıp sevdirecekler. Her memleketten muallimler iknai ve ifali en kolay olan bir kısım halk ile en çok temasta bulunan onların üzerinde en ziyade nüfuz kazanıp tesir icra eden bir heyet demektir. Bunun için muallimlerin mesaili siyasiye de tarafsız kalması esası Fransa'da bile kabul olunmuştur. Fransa, cumhuriyet ile idare olunduğu için faaliyeti siyasiyenin en kuvvetli olan memleketlerden biridir. Joul Ferie,(1881) gönderdiği umumiyelerde muallimlere hitaben siyasi farklara karşı istiklalinizi, kemalinizi şiddetli müdafaa ediniz. Size o mücadelelere karışmayan icbar eden kuvveti “ o kuvvet ne kadar büyük ve şedit olursa olsun “ kemal cesaretiyle karşı durunuz. Vazifenizi iyi ifa ediniz. Vatandaşlar yetiştirmeye çalışınız demiştir. Jeen Mase ise; bütün muallimler için her destur hareketi olmalıdır, muallimler intihabatı esnasında icra nüfuz ve tesirden tevki etmeli fakat vatandaşlarını terbiyei fikriye ve ahlakiyelerini yükseltmek intihabatı hususunda vatandaşlarının menafi milleti takdir ederek ve hissiyat ve ihtirasattan tecrit eyleyerek hareketlerini temin suretiyle bilvasıta bu tesir hayırkarane husule getirmeye çalışmalıdır.

Sati Bey özellikle siyasetin ülkemizde okullara girmemesinin ve öğretmenlerin bu konuda daha duyarlı olmasının önemine değinerek “... Bu husus bilhassa bizde Avrupa'dakinden daha ziyade haiz ehemmiyettir. Bizde maarihin kadir ve kıymeti henüz lakıyla takdir edilmiş olmadığı için mekteplerin husumet ve nefretleri davet etmemesi mümkün olmayan ihtilafatı siyasiyeden hariç kalması bir kat daha lazımdır” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır²⁵.

Süleyman Şevket ise özellikle çağın gereklerine göre öğretmenlerin yetiştirilmesinin önemi üzerinde durarak “İnsan Yetiştirme Düzenimiz” isimli makalesinde konunun önemine şu ifadelerle dikkat çekmiştir²⁶.

Anadolu'daki madenler, tufandan beri yeraltında gömülü duruyor. Hazineseler üstünde aç ölüyoruz. Bu fena gafletten bazı kere derin tesir duyarak bahsettiğimiz vakadır. Hâlbuki daha fecisi var; köylü, şehirli, bütün çocukları gözleri ateşli bir

²⁴ a.g.m.117.

²⁵ a.g.m.118.

²⁶Süleyman Şevket, “Darümuallimat 1-İnsan Yetiştirmekteki Zaaflarımız”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı 8, 30 Nisan 1923, s. 151-155.159

kabiliyetle yanıyor. Zekâları elmastan kıymetli bir definedir. Fakat bize vatanın serveti güzelliği ortasında bedbaht ve sefaletle esir yaşıyoruz. Rekabete giriştiğimiz mülklere nisbetle son derece gafil ve cahiliz. Maddi fikri istidatlarımız mahsul vermeden mahvolup gidiyor. İnsan yetiştirmekteki usul-i ve kıymet biliyoruz²⁷.

Süleyman Şevket yukarıdaki ifadelerine gerekçe olarak Maarif kurumlarımızın görevlerinin yeniden düzenlenmesine, en büyük kurtuluşun içinde bulunulan asra uygun terbiye çarelerini bulup uygulamaktan geçeceğini bu yüzden de maarifimizin tedaviye, ıslah edilmeye muhtaç olduğunu ifade etmiştir. Bunu yaparken ilk iş olarak ta terbiye ve ilim hayatımızın ne olduğunu bilmekten başlamalıdır. Mekteplerden ne cinsten insanlar yetişti?²⁸.

Süleyman Şevket kadın eğitimi konusunda ise, her memlekette erkek çocukları okutmak modasının daha evvel başladığını ifade etmiştir. Tanzimat'ın ilk senelerinde mahalle (sıbyan) mektepleri haricinde kızlar için müessesemizin olmadığını, 1289 (1913) tarihine kadar erkek çocuklara yönelik İstanbul'da 15 rüştiye mektebinin açıldığını, bunun yanında 8 adet kız rüştiyesi olduğundan belirtmiştir. Sonuç olarak iki cins arasındaki bu orantısız durumun ananelerin, kadınların, aile ve millet terbiyesine hâkimiyetlerini memleketin zararına olacak şekilde zaafa uğrattığını ifade etmiştir.²⁹.

Süleyman Şevket Darülmuallimatın mesleki vazifesi ve dersleri konusunda ise Darülmuallimatın bir meslek mektebi olduğundan, derecesi ne olursa olsun orta yüksek maarif müesseselerinden farklı bazı özelliğinin bulunmasını tavsiye etmiştir. Süleyman Şevket'e göre Darülmuallimatın amacının yalnız "okutmaktan" ibaret değildir, asıl amacının çocuklardaki zekâ melekelerinin hepsini yaşanan devnin ihtiyacına uygun bir şekilde kolayca kazandırmaya yönelik olmalıdır. Bu sebeple kız öğretmen okulu programında ruhiyat, terbiye-i tedris ve uygulamanın geniş bir yer tutmalıdır.

Süleyman Şevket, "İlk ve Orta Darülmuallimat (Muallimliğe İhtiyaç) konusunda kadın eğitiminin önemi üzerinde durarak Darülmuallimatların öneminden bahsetmiş, 1923 yılında Darülmualliminden mezun olanların isimlerini vererek kadın eğitiminin önemini tekrar dile getirmiştir. Küçük büyük kız erkek hiç kimseyi ihmal ve kayıp etmeye hakkımızın olmadığı düşüncesiyle muallim yetiştiren kurumlara büyük görev ve sorumluluklar düştüğünü ifade

²⁷ a.g.m., s. 156.

²⁸ a.g.m., s. 155.

²⁹ a.g.m., s. 157.

etmeye çalışmıştır³⁰. Hanımlar şefkatli ve idareli olarak yetiştirilirse memleket kurtulmaya hak kazanır. Hanımlar ev kadınlığı haricinde en fazla mürebbiye ve muallime olmakla yükselir. Daha ileri ülkelerde 1910 da Amerika'da 523,210 muallim vardır. Bunların 422749 u yani %78,9 u kadın 110481 i %21,1 erkekti. 1870 de 1911 e kadar muallimlerin sayısında %41, kadın öğretmenlerin sayısında %90 artış görülmüştür. Bu artma her sene artarak devam etmiştir. 1941-1910 senesinde Amerika da resmi orta mekteplerdeki muallimlerin toplamı 45167 dir. 20152 si % 44,5 i erkek 25010 %55. 5 i kadındır. Fransa'da ise 82 iptidai Darülmualimat, 82 iptidai Darülmualimin vardır. 1915 senesinde resmi lise ve kolejde (312) adet, 81636 erkek ve 1919 seneidevriyesinde 138 resmi lise ve kolejlerde 45168 kız çocuk okumuştur. Amerika'da yüksek maarif memurları ile teftiş heyetleri arasında kadınlara tesadüf edilir. 1912 tarihinde Colorado da gibi birkaç şehirlerin maarif memurluğunu kadınlar kazanmıştır³¹. Başka memleketler terbiye ve maarifin çocuk bahçeleri, ana mektepleri, "yuvalar ve ilkokulları kısmen kadınlara teslim etmiştir. Biz iyi ve seri yöntemlerle öğretmen yetiştirmez isek medeni rekabette millete karşı alçalacağımızı söylerken Süleyman Şevket aslında 21. Yüzyıldaki mevcut öğretmen yetiştirme sistemindeki eksikliğine de dikkat çekmiştir³².

SONUÇ

Cumhuriyet öncesi dönem öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği üzerine bazı görüş ve önerilere bakıldığında dile getirilen sorunların günümüzde de hala devam ettiği görülmektedir. Bu sorunlara bakıldığında dönemin öğretmen okulları olan Darülmualimin ve Darülmualimatın nitelik yönünden artırılması gerektiği üzerinde öncelikle durulduğu görülmüştür. İkinci sorun olarak öğretmen okulu eğitim programlarının çağın özelliklerine uygun olarak düzenlenmediği ayrıca uygulama açısından eksik olduğu dile getirilmiştir. Üçüncü sorun olarak öğretmenlerin siyasetle uğraşmaları gösterilmiştir. Bu sorunlara çözüm önerisi olarak ise, öğretmen okullarının daha nitelikli öğrenci almasını ve öğrenci alımında iyi bir seçim yapılmasını, eğitimde araç gereç kullanımının artırılmasını, öğretmen adaylarının tatbikat mektebinde daha fazla uygulama görmelerini, eğitim programlarında uygulamaya, yetenekleri geliştirici müzik, beden eğitimi, el işi derslere daha fazla ağırlık verilmesi önerilmiştir. Dile getirilen sorun ve önerilere bakıldığında 21. Yüzyılda bile öğretmen yetiştirme sistemimizdeki aksaklıkların Cumhuriyet öncesi dönemde de görüldüğü aşikârdır. O dönem bu sorunlara yönelik çözüm önerileri dile getirilmiş fakat o dönemin şartları bu

³⁰ Süleyman Şevket, "İlk Ve Orta Darülmualimat 2 (Muallimliğe İhtiyaç)", Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı, 10, 30 Haziran 1923, s. 204.

³¹ a.g.m. s. 205.

³² Süleyman Şevket, "Tali Darülmualimin ve Darülmualimat İhtiyacı", Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı, 11, 31 Temmuz 1923, s. 209-211.

önerilerin ne kadarının dikkate alınıp uygulamaya konulacağını zorlaştırmış olabilir. Fakat günümüz öğretmen yetiştirme sistemimiz açısından daha gerçekçi olarak çağın özelliklerine uygun, daha yeterli, nitelikli olarak mesleğine kendini adayan kişiler yetiştirilebilir.

KAYNAKLAR

Abdullatif Nevzat “Muallim ve Cemiyet”, Muallimler Birliği Mecmuası, Sene 1, Temmuz 1341, Sayı 1, s.4-10.

Fazıl Ahmet “ Fenni Terbiyenin Tekâmülü Zaruriyesi” Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, Yıl 2, Sayı 18, 15 Kanunuevvel 1327, s.235-236.

İbnül Muhsin Kemal “Verem Hakkında”, Tedrisat Mecmuası, Yıl 4, Sayı 25, cilt 4, 8 Mayıs 1330, s.243-249.

İbrahim Hakkı,” “Darülmualimin ve Darülmualimatı Aliye Teşkilatı”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı 5, 12 Kânunusani 1923, s. 72-76.

Muallim Cevdet, Muallim Cevdet tarafından Darül'-Muallimin Yetmişinci Sene-İ Devriyesi Münasebetiyle Verilen Konferans, Ergün Mustafa, <http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet.htm>

Muallim Mecmuası, “ Edirne’de Darülmualimin ve Darülmualimat Yuvaları”, Yıl 1, sayı 1, Cilt 1, 15 Temmuz 1332, s.59-61.

Muallim Mecmuası, “Maarif Şuunu, Maarifte Islahat”, Muallim Mecmuası, Cilt 3, Yıl 3, Sayı 25, 15 Eylül 1334, s. 868-869

Muallim Mecmuası,” Mekatibi taliye Muallimleri”, Muallim Mecmuası, Yıl 1, Cilt 1, sayı 9, 1 Nisan 1333, s.285-288

Sadrettin Celal, “Darülmualimin Meselesi”, Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924, S. 450 462

Sadrettin Celal, “Darülmualimin Meselesi”, Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924, s. 450- 462

Sadrettin Celal, “Darülmualimin Meselesi”, Muallimler Mecmuası, Sene 2, Sayı 19, Mart 1924,s. 450- 454.

Sati Bey, “Muallimlik ve Siyaset”, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, Yıl 2, sayı 16, 15 Teşrinievvel 1327, s:113-115.

Süleyman Şevket, “Darülmualimat 1- İnsan Yetiştirmekteki Zaafımız”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı 8, 30 Nisan 1923, s. 151-155.159

Süleyman Şevket, “İlk Ve Orta Darülmualimat 2 (Muallimliğe İhtiyaç)”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı, 10, 30 Haziran 1923, s. 204.

Süleyman Şevket, “Tali Darülmualimin ve Darülmualimat İhtiyacı”, Muallimler Mecmuası, Sene 1, Sayı, 11, 31 Temmuz 1923, s. 209-211.